

เงินเยนแข็ง - บุมเมอร์แรงของญี่ปุ่น

ขงยุทธ ศุภะกะลิน*

“เงินเยนแข็ง” เป็นข่าวฮิตติดอันดับข่าวเศรษฐกิจทั่วโลกปีนี้ เพราะสินค้าญี่ปุ่นเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินเยนสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจึงกระทบกระเทือนต่อประเทศลูกค้าของญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำเข้าสินค้าที่ได้ทำสัญญาซื้อขายไว้แล้วโดยกำหนดราคาด้วยเงินตราภายในประเทศตน เมื่อค่าเงินเยนสูงขึ้นพ่อค้านำเข้าจึงต้องประสบการขาดทุน บางรายถึงกับต้องเลิกกิจการไปก็มี ความเดือดร้อนดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนประเทศลูกค้าเท่านั้น แม้ประเทศญี่ปุ่นเองก็ต้องเดือดร้อนไปด้วย ค่าเงินเยนแข็งตัวทำให้ยอดขายของบริษัทต่าง ๆ ลดลงอย่างฮวบฮาบ สินค้าส่งออกต้องตกค้างในสต็อกจำนวนมาก บทความนี้จะประมวลถึงผลที่กระทบที่บังเกิดขึ้น การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวของญี่ปุ่น ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อประเทศไทยว่ามีผลดีและผลเสียอย่างไรด้วย

ความเป็นมาและแนวโน้ม

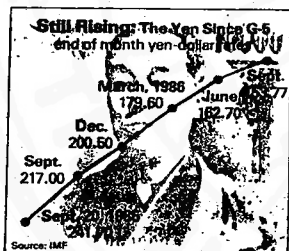
เมื่อเดือนกันยายนปีที่แล้ว ได้มีการประชุมระหว่างรัฐมนตรีคลังและนายธนาคารของกลุ่มประเทศที่เรียกว่า G-5 ซึ่งเป็นประเทศผู้นำอุตสาหกรรมโลกเสรี

5 ชาติ คือ สหรัฐฯ, อังกฤษ, ฝรั่งเศส, เยอรมันตะวันตก และ ญี่ปุ่น** ที่ประชุมได้ตกลงที่จะร่วมมือกันปรับค่าเงินของแต่ละประเทศให้ตรงตามความเป็นจริง เฉพาะอย่างยิ่งสนับสนุนให้ค่าของเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ที่แข็งตัว

*พล.ร.ท. อดีตเจ้ากรมส่งกำลังบำรุงทหาร

** ต่อมาได้เพิ่มเป็น G-7 โดยมีประเทศอิตาลีและประเทศแคนาดาเข้าร่วมด้วยอีก 2 ประเทศ

มากกว่าปกติให้อ่อนลง เพื่อให้สินค้าสหรัฐฯ มีราคาต่ำลงในตลาดโลกจะได้ส่งออกให้มากขึ้นซึ่งน่าจะเป็นผลให้การขาดดุลการค้าของสหรัฐฯ เดิมในปี 1985 จำนวนถึง 118 พันล้านดอลลาร์ลดลง ตั้งแต่เดือนกันยายน 1985 เป็นต้นมาค่าของเงินดอลลาร์ได้ลดลงตามลำดับ โดยลดลงจาก 1 ดอลลาร์ต่อ 241.70 เยน ลดลงเหลือ 153.77 เยน ในเดือนกันยายน 1986 (รายละเอียดตามรูปที่ 1) Dealer ในตลาดคาดว่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ จะลดต่ำลงไปอีกเหลือประมาณ 153 เยนในกลางเดือนตุลาคม จากค่าแถลงการณ์ของกรรมการธนาคารชาติ-เยอรมันและความเห็นจากที่ประชุมระดับสูงของที่ประชุมบริษัทอเมริกา 65 บริษัทซึ่งประชุมกันที่ ฮอท สปริง คาดว่าค่าของเงินดอลลาร์จะลดลงไปอีก 10% จากระดับปัจจุบัน โดยจะลดลงเหลือประมาณ 1 ดอลลาร์ต่อ 1.86 DM หรือ 143 เยน ในช่วงปลายปี 1987

รูปที่ 1 อัตราแลกเปลี่ยนเงินเยนที่พุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจฉบับ 18-21 ตุลาคม 2529 ระบุว่า กระทรวงการคลังญี่ปุ่นประกาศยอดการค้าเกินดุลของญี่ปุ่นเดือนกันยายนว่าสูงสุดเป็นประวัติการณ์ถึง 8.92 พันล้านดอลลาร์ สูงกว่ายอดเดือนสิงหาคม 7.48 พันล้านดอลลาร์ และมากกว่าเดือนกันยายนปีที่แล้ว 4.58 พันล้านเหรียญ ซึ่งยอดเกินดุล 8.92 พันล้านดอลลาร์นี้ เกินดุลกับสหรัฐฯ ถึง 4.8 พันล้านดอลลาร์ และเกินดุลกับกลุ่ม อี.อี.ซี. 1.87 พันล้านดอลลาร์ นอกนั้นเป็นการเกินดุลกับประเทศอื่น

ความผันผวนอย่างกระตั้นหันจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินเยนกับเงินตราสกุลสำคัญอื่น ๆ มีผลให้บริษัทและธุรกิจประสบความเดือดร้อนไปตาม ๆ กัน ค่าเงินเยนแข็งตัวขึ้นทำให้ราคาสินค้าญี่ปุ่นราคาสูงขึ้น เป็นผลให้ยอดขายของบริษัทต่าง ๆ ลดลงอย่างชวบชาบ และสินค้าสำหรับส่งออกต้องตกค้างในสต็อกจำนวนมาก รายงานของศูนย์ข้อมูลเทโโคคุในกรุงโตเกียวระบุว่า ตั้งแต่ค่าเงินเยนสูงพรวดพราดขึ้น มีบริษัทล้มละลายไปแล้ว 164 แห่ง แต่นายมาตาอิโร อุโตะ ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยขององค์การอุตสาหกรรมกลางและขนาดเล็กชี้แจงว่า ตัวเลขดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นเพราะตามความเป็นจริงมีบริษัทเล็ก ๆ จำนวนมากที่ประกอบกิจการแบบอุตสาหกรรมในครอบครัวและเมื่อกิจการไปไม่รอด ก็เพียงแต่ปิดร้านไปเฉย ๆ ไม่มีการประกาศว่าล้มละลายอย่างเป็นทางการ

ส่วนบริษัทยักษ์ใหญ่ แม้ไม่ถูกผลกระทบกระเทือนจากค่าเงินเยนแข็งขึ้นจนถึงกับต้องเลิกล้มกิจการ แต่ก็ได้รับความเสียหายจากยอดการขายไปไม่น้อยเช่นกัน อย่างบริษัทดาชิ รายได้ขาดหายไปร้อยละ 29 บริษัทโตชิบามียอดจำหน่ายตกร้อยละ 31 บริษัทผลิตรถยนต์หลายบริษัทต้องจำใจขึ้นราคารถยนต์ของตนที่ขายในสหรัฐฯ ในปีนี้ถึง 3 ครั้ง ขณะที่คนอเมริกันกำลังถูกจูงใจไปสู่รถยนต์ใหม่ "ฮุนได" ของเกาหลีใต้ซึ่งมีราคาถูกกว่า ทำให้การผลิตรถยนต์ของญี่ปุ่นในระหว่างเดือนมกราคมถึงสิงหาคมลดลงไป 5.3% และ 2% ตามลำดับ สมาคมผู้ผลิตรถยนต์ประเมินว่า ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงิน 1 ดอลลาร์ต่อ 154 เยน มูลค่าการส่งออกไปยังอเมริกาเหนือจะลดลงถึง 1.4 ล้านเยนในปีนี้ โดยส่งออกเพียง 3 ใน 4 ของมูลค่าส่งออกเมื่อปีที่แล้ว

บริษัทผลิตรถยนต์ยักษ์ใหญ่ 5 บริษัทซึ่งต้องพึ่งตลาดต่างประเทศถึง 32% ได้ประกาศถึงแนวโน้มในทางลบเช่นเดียวกัน บริษัทนิปปอน สตีล ซึ่งเป็นบริษัท

หมายเลขหนึ่งคาดคะเนว่าในครึ่งปีแรกจะขาดทุนถึง 256 ล้านดอลลาร์ ขณะที่บริษัทคู่แข่งอีก 4 บริษัทก็คาดว่าจะขาดทุนระหว่าง 128 - 192 ล้านดอลลาร์ สำหรับการผลิตรายคาดว่าจะต้องลดลง 96 ล้านดอลลาร์ในปี 1986 ต่ำกว่าปีที่แล้ว 7.5% โรงงานผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น เครื่องมือกล และซีเมนต์ก็ประสบชะตากรรมเดียวกันโดยเฉพาะการส่งออกเครื่องรับโทรทัศน์มีมูลค่าส่งออกลดลง 52% ในครึ่งปีแรก

ภาวะการณ์ดังกล่าวทำให้มีการคาดคะเนไปในทางที่เลวร้ายลง นักเศรษฐศาสตร์จากสถาบันหลักหลายแห่งพยากรณ์ว่ามูลค่าการค้าทางอุตสาหกรรมในปี 1986 จะตกลง 3.7 - 7.7% รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายความจริงเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ในอัตรา 4% แต่สำนักงานวางแผนเศรษฐกิจของรัฐบาลยืนยัน แนวโน้มคงที่ไว้ในรายงานเดือนกันยายน 1986 ว่าความเติบโตของรายได้ประชาชาติอยู่ในอัตรา 2.5% ซึ่งเป็นระดับต่ำที่สุดตั้งแต่ปี 1975 แม้ว่าญี่ปุ่นมีอัตราการว่างงานอยู่ในระดับ 2.9% ซึ่งจัดว่าต่ำตามมาตรฐานโลก แต่จำนวนคนว่างงานมีแนวโน้มจะสูงขึ้น เนื่องจากบริษัทอุตสาหกรรมต่างย้ายโรงงานของตนไปทำการผลิตยังนอกประเทศอยู่เรื่อย ๆ กระบวนการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศญี่ปุ่น (MITI) คาดคะเนว่าอัตราการว่างงานจะสูงขึ้นเป็นประมาณ 1 ล้านคนในปี 2000

อย่างไรก็ดีแม้ว่าค่าของเงินเยนจะแข็งมาก แต่อัตราการค้าเกินดุลของญี่ปุ่นในส่วนรวมของประเทศก็ยังเติบโตสูงขึ้น ในครึ่งปีแรกที่ผ่านมามีการค้าเกินดุลสูงถึง 34.2 พันล้านเหรียญ ซึ่งสูงกว่าปีที่แล้วในช่วงระยะเวลาเดียวกันเกือบเท่าตัว การที่ญี่ปุ่นยังมีการค้าเกินดุลอยู่ได้ก็เนื่องด้วยสินค้าที่สั่งเข้ามาเพื่อการผลิตนั้นซื้อด้วยราคาที่ได้เปรียบเนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนเงิน เช่น น้ำมัน, สินแร่, ไฟเบอร์ และวัตถุดิบอื่น ๆ การไปลงทุนผลิตในต่างประเทศเพื่อลดต้นทุน การตัดค่าใช้จ่าย รวมทั้ง

การลดกำไรลงด้วย นอกจากนั้นก็คือการถือหุ้นในต่างประเทศ นักเศรษฐกรก็คาดว่าค่าของชาติในปีนี้ซึ่งจะสิ้นสุดในเดือนมีนาคม 1987 จะเกินดุลถึง 90 พันล้านเหรียญ

ความพยายามแก้ไขของญี่ปุ่น

ภาครัฐบาล ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจใหม่ดังกล่าว ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องเบนเข็มเศรษฐกิจของชาติไปทิศทางใหม่ ตามรายงานมาเอะคาวะ (Maekawa Report) ประจำเดือนเมษายน 1986 ซึ่งจัดทำโดยคณะที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีนาโอกะ ได้อธิบายและแนะนำให้ประเทศกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศมากกว่าที่จะเน้นการส่งออกแต่ประการเดียว และเสนอให้มีการปรับปรุงระบบภาษีเพื่อส่งเสริมให้มีการบริโภคด้วยเงินที่ออมไว้ พร้อมทั้งให้บริษัทน้ำมันและแก๊สธรรมชาติที่ได้รับประโยชน์จากค่าเงินเยนแข็งตัวและราคาน้ำมันในตลาดโลกลดต่ำลง ลดราคาขายปลีกแก๊สบริโภคเพื่อสนับสนุนการใช้จ่ายของประชาชน

เมื่อเดือนที่แล้วรัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศมาตรการเศรษฐกิจในยอดเงิน 23.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยใช้งบประมาณ 9 พันล้านเหรียญในกิจการสาธารณะ ซึ่งจัดว่าเป็นยอดเงินสูงสุดในประวัติศาสตร์ของประเทศ และรัฐบาลก็หวังว่าจะทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอีก 1.5% เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 4% ดังกล่าวแล้ว อย่างไรก็ตามการท้าวไปยังไม่มั่นใจในเรื่องนี้นัก เช่นการที่นายเอชิโรชิโตะ ประธานบริษัทเคเด็นเรน และประธานบริษัทนิปปอนสตีล ซึ่งเป็นทรงอิทธิพลได้ให้สัญญาณเห็นชอบอย่างไม่หนักแน่นนัก ในขณะที่ประธานบริษัท นิสสัน มอเตอร์ นายคาซึชิ อิชิฮาระ ประกาศออกมาว่า "มาตรการดังกล่าวออกมาช้าเกินไป" ส่วนทางฝ่ายสหรัฐฯ นายเจมส์ เบคเคอร์ ได้พยายามบีบให้ญี่ปุ่นลด Discount

Rate (ขณะนี้ 3.5%) ลงไปอีก ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินการมาแล้ว 2 ครั้งในปีนี้เพื่อกระตุ้นความต้องการภายในประเทศ นายเบคเคอร์กล่าวว่าความล้มเหลวในความพยายามของญี่ปุ่นเพื่อลดการเกินดุลกับสหรัฐฯ อาจทำให้สหรัฐฯ จำเป็นต้องลดค่าเงินดอลลาร์ลงอีก ต่อมาผู้ว่าการธนาคารชาติญี่ปุ่นนายซาโตชิ สุมิตะ ได้ประกาศอัตราลดครั้งใหม่ อย่างไรก็ตามผู้ที่จัดการกองทุนธนาคารใหญ่แห่งหนึ่งของญี่ปุ่นกล่าวว่า “การลดการเกินดุลของญี่ปุ่นที่มีต่อสหรัฐฯ ยากมากเพราะเงินเยนแข็ง แนวนโยบายดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งลดลงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเปลี่ยนแปลง”

ภาคเอกชน สำหรับภาคเอกชนนั้น เพื่อแก้ปัญหาการเกินดุลการค้าอย่างมหาศาลนี้กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศของญี่ปุ่นได้ส่งเสริมให้บริษัทเอกชนไปลงทุนผลิตนอกประเทศ ความจริงแล้วบริษัทต่าง ๆ ก็เริ่มออกไปลงทุนนอกประเทศตั้งแต่ปี 1960 โดยบริษัทผลิตสิ่งทอ ได้เริ่มลงทุนตั้งโรงงานในประเทศที่มีค่าแรงงานต่ำในเอเชีย และต่อมาในปี 1970 เป็นระลอกที่สอง บริษัทผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เช่น “โซนี่” ได้ไปลงทุนผลิตในสหรัฐฯ มีการตั้งโรงงานประกอบโทรทัศน์สีขึ้นในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียหลายประเทศ วงเงินลงทุนนอกประเทศตั้งแต่ปี 1982 ถึง 1985 จะเห็นได้จากกรุปที่ 2. ซึ่งในปี 1985 การลงทุนสูงขึ้นถึง 12.2 พันล้านเหรียญ

ข้อพิจารณาเบื้องต้นของบริษัทก็คือ ค่าแรงต่ำและแหล่งที่มีวัตถุดิบในการผลิต แต่ต่อมาภัยด้วยแรงผลักดันจากสหรัฐฯ เพื่อแก้ไขปัญหาดุลการค้า ปัจจุบันแนวโน้มการลงทุนถูกกระตุ้นสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะค่าของเงินเยน บริษัทรถยนต์ คือ ฮอนด้า นิสสัน โตโยต้า มาสด้า และมิตซูบิชิ ได้ไปตั้งโรงงานในสหรัฐฯ เมื่อเดือนพฤษภาคมที่แล้ว บริษัทอุตสาหกรรมหนักฟูจิรวม

กับฮิซุ มอเตอร์ จำกัด ได้ประกาศร่วมมือจัดตั้งโรงงานผลิตรถยนต์นั่งและรถยนต์บรรทุกในสหรัฐฯ ในปี 1988 บริษัททั้งหมดเหล่านี้จะผลิตรถยนต์ในอเมริกาจำนวน 1.5 ล้านคันคิดเป็น 12% ของจำนวนรถที่ผลิตทั้งหมดในญี่ปุ่นเมื่อปีที่แล้ว

การลงทุนดังกล่าวไม่จำกัดอยู่เฉพาะประเภทรถยนต์ ในประเทศสหรัฐฯ เท่านั้น แต่จะผลิตสินค้าอื่น ๆ ในประเทศอื่นด้วย ญี่ปุ่นจำใจต้องดำเนินการดังกล่าว และเรียกการลงทุนทำนองนี้ว่า “ปรากฏการณ์รูบโดนนัท” (doughnut phenomenon) ซึ่งหมายถึงประเทศต่าง ๆ ที่ตนไปลงทุนได้รับส่วนที่เป็นเล็กน้อย แต่ญี่ปุ่นได้รับส่วนที่เป็นช่องว่างตรงกลาง

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่นานนี้ ความรู้สึกกดดันการค้าของญี่ปุ่นทวีขึ้นในประเทศสหรัฐฯ และประเทศในยุโรป ประกอบการค้าเกินดุลมากดังกล่าวทำให้บริษัทญี่ปุ่นเพิ่มความสนใจใน “การผลิต ณ ที่ตลาดตั้งอยู่” การทำเช่นนี้เป็นการแก้ปัญหาการควบคุมการนำเข้าและแก้ไขข้อกล่าวหาที่ว่า “ญี่ปุ่นส่งออกซึ่งการว่างงาน” และเป็นการแก้ภาพพจน์บริษัทญี่ปุ่นด้วย

เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือค่าแรงงานของญี่ปุ่นได้สูงขึ้นตามลำดับ แม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาก่อนหน้าเงินดอลลาร์ตกเมื่อเดือนกันยายน ค่าแรงของญี่ปุ่นก็อยู่ในอัตราเดียวกับประเทศอุตสาหกรรมหลายประเทศตั้งแต่ค่าของเงินเยนสูงขึ้น 40% ค่าแรงจากตัวเลขของกระทรวงแรงงานญี่ปุ่นแสดงว่าค่าแรงได้สูงขึ้นเป็นอันดับสูงสุดในโลก โดยในเดือนกันยายนค่าแรงขึ้นไป 58% ค่าแรงงานคนงานโรงงานอุตสาหกรรมเดือนละ 1,872 ดอลลาร์ ซึ่งสูงกว่าค่าแรงในสหรัฐฯ เดือนละกว่า 200 ดอลลาร์และสูงกว่าเยอรมนี 600 ดอลลาร์และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคคือ เกาหลีใต้ และได้หวันแล้วค่าแรงญี่ปุ่นสูงกว่าถึง 7-8 เท่า

การลงทุนในต่างประเทศของญี่ปุ่นดังกล่าว หอสรุปที่สำคัญ ๆ ได้ดังนี้คือ บริษัทรถยนต์ของญี่ปุ่นได้พึ่งเลี้ยงมาที่ประเทศที่มีค่าแรงต่ำ และมีความก้าวหน้าในอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์เป็นอย่างดี บริษัทมิซูโฮได้เคลื่อนมาที่เกาหลีใต้ โดยจะลงทุนร่วมกับบริษัท ฮุนไดมอเตอร์ เพื่อผลิตรถยนต์โดยสารเดอลุกซ์ ในไต้หวันญี่ปุ่นได้ร่วมมือกับหลายบริษัท เมื่อเร็ว ๆ นี้บริษัท โตโยต้า และคูโอะซู มอเตอร์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทผลิตรถยนต์บรรทุกจะร่วมมือกันผลิตรถบรรทุกเล็ก ราคาต่ำ โดยในปี 1988 จะผลิต 10,000 คัน และได้ให้ผลิต 40,000 คัน ในปี 1992

นอกจากรถยนต์แล้วยังมีสินค้าอุตสาหกรรมอื่นอีก เช่น บริษัท Minebea Co. Ltd. ซึ่งผลิตบอลแบร์ริงชนิดละเอียด (Precision ball-bearing) ซึ่งในปี 1985 มีการค้า 690 ล้านดอลลาร์ ได้ผลิตสินค้านี้จากโรงงานในประเทศไทย และ สิงคโปร์ โดยสามารถผลิตได้ในราคาต่ำกว่าญี่ปุ่นถึง 30% แล้วส่งกลับไปขายในญี่ปุ่น บริษัทอุนิเดน (ในปี 1985 มีการค้า 365 ล้านดอลลาร์) ผลิตอุปกรณ์การสื่อสาร และอาจจะเป็นบริษัทตัวอย่างในอนาคต ที่คงไว้แต่เพียงหน่วยงานทางธุรการ และหน่วยงานวิจัยพัฒนาเท่านั้นอยู่ในญี่ปุ่น ส่วนโรงงานผลิตอยู่ที่ไต้หวัน และฮ่องกง เมื่อผลิตแล้วส่งไปจำหน่ายในสหรัฐฯ บริษัทแคนนอนกำลังวางแผนการผลิตเครื่องถ่ายภาพสารที่จำหน่ายในยุโรปทั้งหมดไปผลิตในเยอรมัน และฝรั่งเศส บริษัทฮิตาชิได้เริ่มผลิตเครื่อง วี.ดี.โอ.เทป ในอัตราปีละ 100,000 เครื่องในสหรัฐฯ ขณะเดียวกันบริษัทคู่แข่งคือ มาซิวโตะ, มิตซูบิชิอิเล็กทรอนิกส์, โตชิบาก็ดำเนินรอยตามในการผลิตเครื่อง วี.ดี.โอ.เทป และโทรทัศน์ บริษัท ริโก้ ตั้งโรงงานผลิตกล้องถ่ายรูปและชิ้นส่วนกล้องในเกาหลีใต้ และได้หวัน เจ้าหน้าที่บริษัทชี้แจงว่าในปลายปีนี้ 60% ของจำนวนกล้องของริโก้จะผลิตในประเทศ

ผลเงินเยนแข็งต่อประเทศไทย

ผลที่กระทบต่อรัฐบาลไทยโดยตรงก็คือ ปัญหาการชำระคืนเงินกู้ในช่วงเวลาที่ค่าเงินเยนสูง และปัญหาการกู้เงินที่ได้วางแผนการไว้เรียบร้อยแล้ว ค่าของเงินเยนสูงขึ้นทำให้ต้นทุนของไทยในการใช้เงินกู้ต้องพลอยสูงไปด้วย แม้ว่าเงินกู้ดังกล่าวจะมีเงื่อนไขที่ผ่อนปรนมาก กล่าวคือชำระคืนภายใน 30 ปี อัตราดอกเบี้ย 3.5% แต่ก็จะเป็นภาระอย่างมาก จึงอาจมีการเสนอให้ลดการกู้เงินเยนในปี 1987 ซึ่งจะต้องกู้จากกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจพื้นทะเลของญี่ปุ่น (IECF) เป็นงวดที่ 13 จำนวนประมาณ 74 พันล้านเยน โครงการที่จะได้รับการพิจารณาไว้ในครั้งนี้อันดับแรกคือโครงการนิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึกแหลมตะนิง ซึ่งทั้งสองโครงการยังขาดเงินอยู่ 9,317 ล้านบาท รองลงมา เป็นโครงการของรัฐวิสาหกิจคือ การบินไทย การประปา นครหลวง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม ซึ่งใช้เงินเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อม ตามข่าวกล่าวว่า 60% ของเงินกู้งวดนี้จะใช้สำหรับโครงการใหม่ ๆ อีก 40% สำหรับโครงการที่ค้างมา ส่วนโครงการมาบตาพุดอาจจะถูกคัดออกไป

ขณะเดียวกับที่เงินเยนแข็งก็ทำให้เปิดทางสะดวกของสินค้าเข้าจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย (Asia's NICS) ได้โอกาสเข้าไปตลาดญี่ปุ่น เช่น เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องคิดเลข เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ จากหลักฐานของสมาคมอิเล็กทรอนิกส์ญี่ปุ่นระบุว่า การนำเข้าเครื่องเทปสูงถึง 1.4 ล้านเครื่องในระหว่างมกราคมถึงกรกฎาคม และคาดว่าจะสูงขึ้นกว่าเท่าตัวของปีที่แล้วซึ่งนำเข้าเพียง 1.2 ล้านเครื่อง ทั้งนี้เนื่องจากราคาของสินค้านี้จะถูกลง 30% เพราะค่าของเงินเยนสูงขึ้น ประเทศเกาหลีใต้และไต้หวันได้รับประโยชน์ครั้งนี้ 40% ส่วนประเทศอื่น ๆ ในเอเชียได้รับประโยชน์ 15% นอกจากนั้นไต้หวันและฮ่องกงยังได้

รับประโยชน์จากตลาดเครื่องคิดเลขซึ่งญี่ปุ่นนำเข้าถึง 7 ล้านเครื่องในปีนี้นับว่าสูงกว่าปีที่แล้วถึง 162%

ประเทศไทยเราก็มีส่วนที่จะได้รับประโยชน์จากเงินเยนแข็งเช่นเดียวกัน เพื่อให้ท่านผู้อ่านทราบเรื่องนี้และเข้าใจทรรศนะของญี่ปุ่นที่มีต่อประเทศไทย ผู้เขียนจึงขอสรุปคำให้สัมภาษณ์ของนาย ไทโซะ กิโยมิเน ประธานหอการค้าญี่ปุ่นประจำประเทศไทยซึ่งให้ไว้ต่อหนังสือ Bangkok Post Economic Review ฉบับกลางปี 1986 ดังต่อไปนี้

ในฐานะที่เงินบาทไทยส่วนใหญ่ยังผูกพันอยู่กับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อเงินเยนแข็งกว่าเงินดอลลาร์ เงินเยนก็ย่อมแข็งกว่าเงินบาทด้วย ดังนั้นการที่ญี่ปุ่นกำลังแก้ปัญหาด้วยการไปลงทุนต่างประเทศเพื่อลดค่าใช้จ่าย โดยย้ายโรงงานไปตั้งในสหรัฐฯ และประเทศอื่น ๆ ประเทศไทยก็ควรจะได้รับประโยชน์จากเงินเยนแข็งด้วย เมื่อเดือนพฤษภาคม 2529 ญี่ปุ่นได้ส่งคณะผู้แทนมาเจรจาเพื่อส่งเสริมการค้ากับประเทศไทย โดยมีเป้าหมายหลักในเรื่องสิ่งทอ และขณะนี้ได้เริ่มมีการแลกเปลี่ยนการค้าในเรื่องนี้บ้างแล้ว

ต่อคำถามที่ว่าไทยจะได้รับประโยชน์ในเรื่องนี้เพียงใด นาย กิโยมิเน ตอบว่าจากสถิติของกรมศุลกากรญี่ปุ่นปรากฏว่า ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเมษายน 1985 ญี่ปุ่นส่งสินค้าจากไทยไปเป็นมูลค่า 340 ล้านดอลลาร์ และส่งสินค้าเข้าไทยมูลค่า 690 ล้านดอลลาร์ ในช่วงเวลาเดียวกันในปีนี้ ญี่ปุ่นซื้อสินค้าไทย 420 ล้านดอลลาร์ และขายสินค้าให้ไทย 600 ล้านดอลลาร์ ผลโดยส่วนรวมแล้วแสดงว่า ในช่วงเวลา 4 เดือนแรกของปีนี้ ประเทศไทยมีดุลการค้า ที่ดีขึ้น 170 ล้านเหรียญ นาย กิโยมิเน ชี้แจงเพิ่มเติมว่า บริษัทเขาตั้งซื้อสินค้าไทยคือ มันสำปะหลังทั้งที่เป็นเม็ด และแป้ง ข้าว น้ำตาล กากน้ำตาล ใบยาสูบ สับปะรดกระป๋อง และอาหารทะเล เช่น กุ้ง และปลาทูน่ากระป๋อง

เมื่อผู้สื่อข่าวขอความเห็นว่าเป็นอนาคตประเทศไทยควรจะพึ่งเล็งสินค้าอะไรเป็นสำคัญ นาย กิโยมิเน ให้ความเห็นว่า ประการแรกควรเป็นประเภทอาหาร เช่น ผัก ผลไม้ ไข่ และ อาหารทะเล อันดับต่อไปควรเป็นสิ่งทอ และเสื้อผ้า ซึ่งธุรกิจประเภทนี้อาจจะเติบโตได้ภายใน 2 ปีข้างหน้า ในด้านอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์นั้น เขากล่าวว่า ปัจจุบันประเทศไทยนำเข้าชิ้นส่วนเข้ามาประกอบในประเทศ แต่ถ้าบริษัทย้ายฐานการผลิตมาที่ประเทศไทย โรงงานสนับสนุนต่างก็จะตามมาด้วยวิธีนี้จะทำให้บริษัทลดค่าใช้จ่ายในการผลิตลงได้มาก นอกจากนั้นเขาทราบว่าบริษัทผลิตเครื่องไฟฟ้า เช่น พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ก็มีโครงการที่จะขยายการผลิตในประเทศไทย เครื่องไฟฟ้าที่ผลิตแล้วจะส่งกลับไปขายในญี่ปุ่น และประเทศอื่นด้วย

นาย กิโยมิเน แจ้งถึงเหตุผลในการที่ญี่ปุ่นเลือกประเทศไทยเป็นแหล่งลงทุนอุตสาหกรรมส่งออก คือ

1. ประเทศไทยมีอาหารอุดมสมบูรณ์ และเป็นประเทศส่งออกอาหารอยู่แล้วประชาชนมีความพอใจในระยะยาว ไม่มีความรู้สึกต่อต้านเหมือนประเทศอื่น ๆ ประเทศญี่ปุ่นขาดแคลนอาหาร ต้องประสบความลำบากในอดีตเรื่องนี้จึงฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนญี่ปุ่น

2. ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพื้นฐานของความอิสระ มีเสถียรภาพทางการเมือง ประชาชนเคารพรัก และเทอดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นไปตามวิธีทางการเมืองหรือการปฏิวัติ สถาบันพระมหากษัตริย์จะเป็นหลักประกันความมั่นคงของชาติตลอดไป ผิดกับประเทศในกลุ่มอาเซียนหลายประเทศ ผู้นำเป็นเรื่องของบุคคล และขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งและอำนาจ ของบุคคลที่เป็นผู้นำอำนาจของผู้นำอาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้แม้เพียงข้ามคืน และถ้าหากการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางที่ประ-

ชาชนไม่ยอมรับ การต่อต้านอย่างรุนแรงจะติดตามมา

3. ศาสนาประจำชาติไทยคือศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยเข้าใจดี และทราบดีถึงพระคุณของศาสนาพุทธเกี่ยวกับชีวิต

นาย กิโยมิเน คิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาของผู้ลงทุนในการเลือกประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียน แม้ว่าขณะนี้จำนวนการลงทุนที่กระจายไปในประเทศยังมีตัวเลขแสดงว่าลงทุนในไทยน้อยกว่าประเทศอื่น (ดูรูปที่ 3) แต่เขาเชื่อว่าในอนาคตประเทศไทยจะได้รับการลงทุนมากขึ้นจนล้าหน้าประเทศอาเซียนอื่น

เรื่องที่นาย กิโยมิเน กล่าวไว้ตอนหนึ่งซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการส่งออกสินค้าไทยก็คือ “เมื่อผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นจะซื้ออะไรก็ตาม เขาจะไม่คำนึงถึงแหล่งผลิต เขาจะพิจารณาเกี่ยวกับรูปลักษณ์ คุณภาพ และราคา เท่านั้น”

ความก้าวหน้าที่เราควรติดตาม

ความเคลื่อนไหวการลงทุนของญี่ปุ่นที่เราควรติดตามเรื่องแรกก็คือ ข่าวของหนังสือพิมพ์เส้นทางธุรกิจฉบับ 20 - 29 ตุลาคม 2529 แจ้งว่า นายเคนจิ โฮริโอะ ประธานสมาคมซูเปอร์มาร์เก็ตแห่งประเทศไทยพร้อมคณะจะเดินทางมาไทยใน 25 ตุลาคม 2529 เพื่อเข้ามาหาข้อมูลเบื้องต้นในการที่จะสั่งซื้อสินค้าโดยตรงไม่ผ่านคนกลาง สินค้าดังกล่าวนอกจากเครื่องกระป๋อง อาหารสด ผัก ผลไม้แล้วยังรวมถึงสิ่งทอดด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเท่าที่ผ่านมา ญี่ปุ่นสั่งซื้อสินค้าโดยต้องผ่านคนกลางถึง 3 ต่อด้วยกัน อันมีผลให้ราคาสินค้าสูงขึ้น 30% การสั่งซื้อโดยตรงจะทำให้มีการสั่งซื้อสินค้าได้จำนวนมากขึ้นด้วย

ในด้านการลงทุนผลิตรถยนต์นั้น ปรากฏตามข่าวหนังสือพิมพ์บางกอก โพสต์ ฉบับวันที่ 20 ตุลาคม 2529 แจ้งว่า บริษัทตรีเพ็ชร อีซูซุ จำกัด ร่วมกับบริษัท

อีซูซุและมิตรบริษัท ในญี่ปุ่น วางแผนที่จะส่งรถยนต์บรรทุกพิกัดอีซูซุที่ผลิตในไทยไปขายยังสหรัฐฯ และยุโรป แผนการณดังกล่าวได้เห็นชอบร่วมกันแล้วทั้ง 3 บริษัท โดยบริษัทตรีเพ็ชรจะเป็นศูนย์กลางการผลิต บริษัทอีซูซุจะให้ความสนับสนุนด้านเทคโนโลยี บริษัทมิตรบริษัทจะให้ความร่วมมือทางด้านการตลาดทั้ง 3 บริษัทเห็นว่าประเทศไทยเหมาะสมเพราะในไม่ช้านี้จะมีการผลิตเครื่องยนต์ใช้น้ำมันเบนซิน และน้ำมันดีเซลขึ้นที่นี้ โครงการดังกล่าวจะส่งผลให้บริษัทผลิตรถยนต์ญี่ปุ่นหันมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น

สรุป

ภาวะเงินเยนแข็งตัวดังกล่าวก่อให้เกิดขึ้นผลผลิต และผลเสียไปยังประเทศที่ติดต่อด้านค้าขายกับญี่ปุ่นทั่วโลก สำหรับประเทศไทยก็เช่นกัน ข้อเสียที่สำคัญต่อรัฐบาลบางประการก็ไม่อาจจะแก้ไขได้ เช่นการชำระหนี้เงินกู้จากญี่ปุ่นตามงวดเวลาที่กำหนดในช่วงนี้ สำหรับการกู้เงินเยนตามโครงการใหม่จึงต้องได้รับการพิจารณาโดยรอบคอบ ซึ่งยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อาจจำเป็นต้องตัดทอนในบางรายการซึ่งหมายถึงแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติบางโครงการต้องล่าช้าออกไป

อย่างไรก็ดีผลดีอันบังเกิดจากภาวะการณดังกล่าวก็มีให้เห็นได้อย่างชัดเจน จากแผนการลงทุนผลิตสินค้าในต่างประเทศของญี่ปุ่นที่เรียกว่า “ปรากฏการณ์ - โดนิท” จะทำให้มีการลงทุนในประเทศไทยมากขึ้นดังกล่าวแล้ว สิ่งที่จะเป็นประโยชน์เห็นได้ชัดเจนอีกก็คือ ค่าเงินเยนสูงทำให้สินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นจะมีราคาต่ำ ซึ่งเรื่องนี้ชาวญี่ปุ่นตระหนักดีคนญี่ปุ่นเห็นว่าจากการที่ค่าเงินเยนสูงขึ้นประมาณ 50% พวกตนควรจะได้รับโอกาสสินค้าในราคาที่ถูกลงประมาณ 30% ดังนั้นในช่วงนี้จึงน่าจะเป็นโอกาสทองของพ่อค้าไทย แต่ข้อเท็จจริงที่ผ่านมาสินค้า

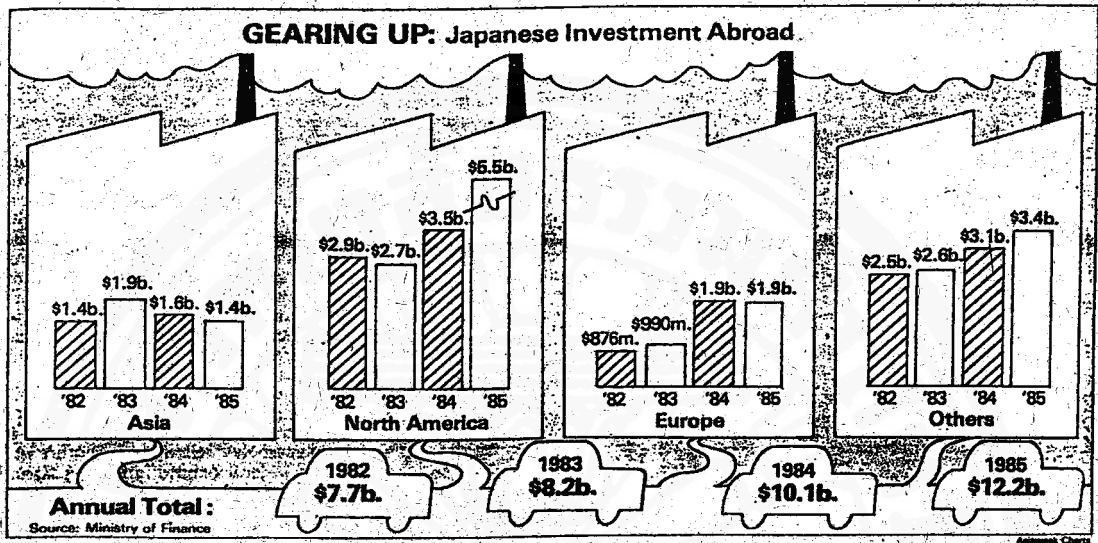
ไทยเข้าญี่ปุ่นต้องผ่านคนกลางถึง 3 ต่อ ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นถึง 30% ปัจจุบันคนญี่ปุ่นต้องบริโภคข้าวราคาสูงกว่าคนไทย 10 เท่า และสูงกว่าอเมริกา 8.4 เท่า ข้อเท็จจริงเรื่อง “คนกลาง” นี่เป็นเรื่องที่รบกวนกันอย่างดีมานานแล้ว แต่ก็ยังไม่อาจแก้ปัญหาให้เรียบร้อยไปได้ ในที่สุดคนญี่ปุ่นอดรนทนไม่ได้จึงต้องเดินทางมาแก้ปัญหาเองดังกล่าวแล้ว ถ้าหากเขาแก้ได้สำเร็จคนญี่ปุ่นจะได้บริโภคของถูก คนไทยก็ขายของได้มากขึ้น ยิ่งกระสุนนัดเดียวได้นกสองตัวอย่างนี้ ถ้าไม่เชียวราย เดนจิโฮริโอซุ ก็ไม่รู้อะไรจะพูดอย่างไรแล้ว

ข้อมูลและความคิดเห็นของนาย กิโยมิเน ประธานหอการค้าญี่ปุ่นประจำประเทศไทยดังกล่าวมีความ

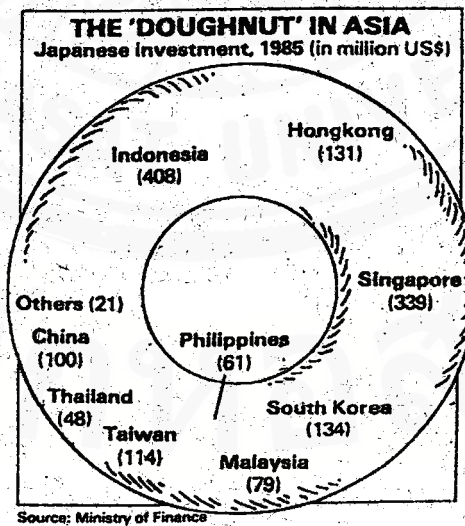
สำคัญมาก และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักธุรกิจของไทยตามสมควร สิ่งที่เราควรเน้นในเรื่องนี้ก็คือญี่ปุ่นมิได้เลือกลงทุนแต่เฉพาะประเทศที่มีแรงงานถูกอย่างเดียว แต่เขาพิจารณาปัจจัยประกอบหลายประการรวมทั้งเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทางสังคมและการเมืองด้วย ประเทศเรามีปัจจัยหลายประการที่เกื้อกูลต่อการลงทุนดังกล่าวแล้ว ความสำคัญจึงอยู่ที่ว่าเราจะต้องนำปัจจัยดังกล่าวมาก่อให้เกิดกับประเทศมากที่สุดและโดยเร็วที่สุด คำพังเพยที่กล่าวว่า “ตีเหล็กเมื่อร้อน” เหมาะสมเหลือเกินในสถานการณ์ขณะนี้ แต่ถ้าบางท่านยังพอใจ คำที่ว่า “ข้า ข้าได้พธำสธของเล่มขาม” อยู่ ก็ช่วยไม่ได้จริง ๆ

เรื่องของเงินเยนแข็งเปรียบเสมือนเป็นอาวุธ “บูมเมอส์แบง” หวลกลับไปทำความเข้าใจให้กับญี่ปุ่นที่ควรนำมาเล่าสู่กันฟังก็มีเพียงเท่านี้ ก่อนจบอยากจะได้เรียนว่า ผู้เขียนประทับใจในสถาบันเศรษฐกิจและการค้าของญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง ที่เขาต่างก็วิ่งไว ทันใจ ทันเกมเหลือเกิน ในขณะที่ผู้เกี่ยวข้องของไทยเราอาจจะมีหลายท่านที่ยังนอนหลับอยู่ ผู้เขียนจึงอยากจะขอให้สถานีวิทูต่าง ๆ ช่วยกันเปิดเพลงของคุณหลวงวิจิตรวาทการท่านพร้อมกันทุกสถานี่ ทุกเช้าให้ดัง ๆ ด้วยเพลง

“ตื่นเถิดชาวไทย อย่ามัวหลับใหลลืมหอง.....”

รูปที่ 2 การลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในต่างประเทศระหว่าง 1982 ถึง 1985

รูปที่ 3 ปรากฏการณ์รูป "โดนัท" ในเอเชีย

บรรณานุกรม

1. Japan Inc. Moves Oversea : ASIAWEEK August 31, 1986
2. Muscular Yen, Puny Performance : ASIAWEEK October 12, 1986
3. The Bangkok Post Economic Review Mid-Year 1986
4. หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจฉบับ 18 - 21 ตุลาคม 2529
5. หนังสือพิมพ์เส้นทางเศรษฐกิจฉบับ 20 - 25 ตุลาคม 2529